

- خواجه عبدالله انصاری
- قرن پنجم (وفات ۴۸۱ در هرات)
 - ملقب به شیخ الاسلام
 - معروف به پیر انصار و پیر هرات
- آثار:
- الهی نامه - مناجات نامه - زادالعارفین - رساله‌ی دل و جان (ادبیات (۲))
 - نصایح - کنزالسالكين (ادبیات ۳)
- مناجات‌های او: مسجع، لطیف، دل‌نشین، ساده، سرشار از مضامین عرفانی

- سیدمحمدحسین بهجت تبریزی
- معاصر (تولد: ۱۲۸۵ وفات: ۱۳۶۷)
- از برجسته‌ترین شاعران غزل‌سرای معاصر و متخلص و معروف به شهریار
- آثار:
- منظومه حیدر بابایه سلام (ترکی آذربایجانی)
 - کلیات اشعار (پنج جلد)

درس دوم: رستم و اشکبوس

- حماسه طبیعی
- از زمان‌های دور به صورت شفاهی در بین ملت‌ها وجود داشته و سینه به سینه نقل شده و بعدها به شکل مکتوب و اغلب به صورت شعر در آمده
- نمونه‌های معروف آن: ایلید، ادیسه، مهابارات (مهابارات)، رامایانا، بخش‌هایی از شاهنامه فردوسی

- ایلید
- یکی از آثار حماسی هومر شاعر بزرگ قبل از میلاد یونان است
- این کتاب از شاهکارهای ادبیات جهان به شمار می‌رود.

- ادیسه
- کتاب حماسی هومر، شاعر بزرگ قبل از میلاد یونان است
- این کتاب می‌توان مجموعه‌ی آداب و اخلاق یونانیان قدیم را دریافت

- رامایانا
- حماسه‌ی معروف هندوان است
- سروده‌ی والمیکی شاعر باستانی هند است
- این کتاب منظومه‌ای طولانی به زبان سنسکریت درباره‌ی وقایع و جنگ‌های رام و همسر او سیتة است.

- مهابارات
- حماسه بزرگ هندوان به زبان سنسکریت است.
- شامل ۱۹ کتاب است.
- تألیف آن را به ویاسا فرزانه هند نسبت می‌دهند.
- این حماسه در یک زمان و توسط یک شاعر سروده نشده بلکه قریب صد شاعر آن را طی چند قرن سروده‌اند.

این نوع حماسه تقلیدی از حماسه‌ی طبیعی است.
 در تدوین آن، همه‌ی افراد یک قوم یا ملت دخالت ندارند بلکه فقط یک نفر (شاعر)
 آن را می‌سراید
حماسه‌ی مصنوع
 نمونه‌های معروف آن: **حملة حیدری** از باذل مشهدی و **خاوران نامه‌ی ابن حسام**
 خوسفی.

منظومه‌ای است از **ابن حسام خوسفی** شاعر قرن هشتم و نهم است.
 موضوع آن، سفرها و حملات علی (ع) به سرزمین خاوران به همراهی مالک اشتر و جنگ
 با دیو و اژدها و امثال این وقایع خیالی است.
خاوران نامه

پهلوانی کشانی که به یاری افراسیاب آمد و سرانجام به دست رستم کشته شد.
 او یکی از پهلوانان تورانی است که در نبرد با ایرانیان، رُهام پسر گودرز را شکست داد.
 کوشان، سرزمینی در مشرق ایران قدیم و شامل شرق ایران، مغرب هندوستان،
 افغانستان و ترکستان امروزی است.
اشکبوس کشانی

درس سوم: **حملة حیدری**

- حماسه‌ی مصنوع از باذل مشهدی (م ۱۱۲۴) است.
 موضوع آن، شرح زندگی و جنگ‌های پیامبر (ص) و علی (ع) تا شهادت آن حضرت در
 - محراب مسجد کوفه است
حملة حیدری
 - شاعر تحت تأثیر حماسه‌های ملی، این حماسه‌ی دینی را با دخل و تصرف در اصل
 - موضوع و آرایش صحنه‌ی نبرد به شیوه‌ی شاهنامه سروده است

درس چهارم: **بچه‌های آسمان**

نمایش‌نامه (Piece)
 گونه‌های ادبیات نمایش
 فیلم‌نامه (scenario)

در نگارش نمایش‌نامه، نویسنده معمولاً گفت‌وگوی میان بازیگران
 نمایش را می‌نویسد
فرق نمایشنامه و فیلم‌نامه
 فیلم‌نامه، علاوه بر گفت‌وگوها، ویژگی صحنه‌ها، چشم‌اندازها و
 حرکت دوربین فیلم برداری نیز شرح داده می‌شود

بهرام بیضایی
 علی حاتمی
 عباس کیارستمی
 ابراهیم حاتمی کیا
 مجید مجیدی
فیلم‌نامه نویسان معروف ایرانی
 محسن مخملباف
 مهدی فخیم‌زاده
 داود میرباقری
 مسعود کیمیایی
 داریوش مهرجویی

ادبیات داستانی معاصر

- از اوایل دوره‌ی مشروطه آغاز شد
- سرآغاز این دوره با نوشته شدن دو کتاب
- این دو کتاب و آثاری مانند آن در دوره مشروطه در قالب داستان به صورت معمول و شناخته شده امروزی نگاشته نشده‌اند.
- سیاحت‌نامه ابراهیم بیگ از زین‌العابدین مراغه‌ای
- مسالک‌المحسنین از عبدالرحیم طالبوف

زین‌العابدین مراغه‌ای

- دوره مشروطه (۱۲۱۷-۱۲۹۰)
- کتاب او، سیاحت‌نامه ابراهیم بیگ
- از پیشگامان ساده‌نویسی در نثر معاصر

عبدالرحیم طالبوف

- اسم کامل: حاج ملا عبدالرحیم نجار تبریزی سرخابی (مشروطه: ۱۳۲۸-۱۲۵۰)
- آثار او: مسالک‌المحسنین
- کتاب احمد (داستان اجتماعی) از کتاب‌های آغاز ادبیات داستانی جدید

سنت قصه‌خوانی و قصه‌های عامیانه

پیش از رواج داستان‌نویسی به شیوه‌ی امروزی، مردم ایران با قصه‌خوانی خو گرفته بودند.

قصه‌های معروف در نزد ایرانیان

- رستم‌نامه
- اسکندرنامه
- حسین‌کرد معروف شبستری
- امیرارسلان (از نقیب‌الممالک، نقال ناصرالدین شاه)

هدف واقعی ایجاد قصه‌های عامیانه

ستایش خوبی‌ها و جوانمردی‌ها
بزرگ‌داشت خصایل نیک و فضیلت‌های اخلاقی

اولین رمان‌های ترجمه شده غربی در ایران

- ژیل بلاس (از آلن رنه لوساژ)
- سه تفنگدار (از الکساندر دوما)
- کنت مونت کریستو (از الکساندر دوما)

الکساندر دوما (پدر)

رمان‌نویس و نمایش‌نامه‌نویس قرن ۱۹ فرانسه

- سه تفنگدار (شرح قهرمانی‌ها و جوانمردی‌های سه تن از تفنگداران لویی سیزدهم)
- کنت مونت کریستو
- مادام کاملیا (اثر الکساندر دوما‌ی پسر)
- آثار او از داستان‌هایی است که ذهن خوانندگان ایرانی را با داستان‌نویسی غرب آشنا کرد و حجم آثارش بالغ بر سیصد کتاب است.

آثار او:

آلن رنه لوساژ

نویسنده قرن شانزده و هفده فرانسه (۱۷۴۷-۱۶۶۸)

- اثر او: ژیل بلاس (نخستین رمان فرانسوی) از جمله داستان‌هایی که ذهن خوانندگان ایرانی را با داستان‌نویسی غرب آشنا کرد.

- عبدالحسین صنعتی زاده کرمانی - مرتضی مشفق کاظمی - عباس خلیلی -

یحیی دولت آبادی

- این افراد در آثار خود به مسائل اجتماعی و رنج‌های طبقات محروم جامعه پرداختند و با زور و بی عدالتی به جدال برخاستند
- با بهره‌گیری از ادبیات داستانی غرب، از نحوه اسلوب قصه نویسی متداول پیش از مشروطه فاصله گرفتند.
- اصول فنی داستان نویسی غرب را تا حدودی آموختند.
- رمان‌گونه‌هایی آمیخته با انتقاد تند و مستقیم و گاه طنزآلود و هجوآمیز از اوضاع اجتماعی ایران نوشتند.

پیشگامان داستان‌نویسی

پس از مشروطه

- دوره مشروطه (۱۲۷۳-۱۳۵۲)

- اثر او: **مجمع دیوانگان** (نخستین اتوپیای (= آرمان‌شهر) ادبیات معاصر ایران

عبدالحسین صنعتی زاده

کرمانی

- دوره مشروطه (۱۲۸۷-۱۳۵۶)

آثار } **تهران مخوف** (نخستین رمان اجتماعی درباره‌ی وضع حقارت‌آمیز زنان ایرانی)
} **یادگار شب** (جلد دوم تهران مخوف)

مرتضی مشفق کاظمی

- دوره مشروطه (متولد نجف)

آثار } **روزگار سیاه** (الهام گرفته از مادام کاملیای الکساندر دوما، با نثری احساساتی و آکنده از لغات عربی درباره‌ی تیره‌روزی زنان)
} **انتقام**
} **انسان و اسرار شب**

عباس خلیلی

- دوره‌ی مشروطه (وفات: ۱۳۱۸)

- از پیشگامان و مروجان تعلیم و تربیت جدید و چند دوره نماینده‌ی شورای ملی
آثار } **شهر ناز**
} **حیات یحیی** (ادبیات پیش)

حاج میرزا یحیی

دولت آبادی

- داستان کوتاه در ایران با مجموعه‌ی «یکی بود، یکی نبود» اثر سید محمد علی جمال‌زاده در سال ۱۳۰۰ متولد شد.

نویسندگان دیگر پس از جمال‌زاده در عرصه داستان کوتاه و بلند:
صادق هدایت
محمود دولت‌آبادی
بزرگ علوی
جلال آل احمد
سیمین دانشور

داستان کوتاه و بلند در ایران

- داستان نویس معاصر (تولد: اصفهان ۱۲۷۴ وفات: ژنو ۱۳۷۶)
- آغازگر سبک واقع‌گرایی در نثر معاصر فارسی و پدر داستان نویسی

یکی بود، یکی نبود (۱۳۰۰ هـ. ش)

دارالمجانین

تلخ و شیرین

سر و ته یک کرباس

هفت کشور

شورآباد

راه آب نامه

قصه‌های کوتاه برای بچه‌های ریش‌دار

قصه ما به سر رسید

- آثار

سید محمد علی

جمال‌زاده

- در داستان‌هایش گوشه‌هایی از زندگی ایرانیان در دوره‌ی مشروطه به صورت انتقادی بیان شده است.
- نثر او ساده، طنزآمیز و آکنده از ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات عامیانه است.

- داستان نویس معاصر (وفات ۱۳۳۰)

بوف کور

سگ ولگرد

سه قطره خون

اصفهان نصف جهان

پروین دختر ساسان

- آثار

صادق هدایت

- داستان نویس معاصر (تولد: ۱۳۱۹)

کلیدر

جای خالی سلوچ

لایه‌های بیانی

- آثار

محمود دولت‌آبادی

نام کامل: سید احمد بن شهاب الدین ادیب پیشاوری (دوره‌ی مشروطه و معاصر: ۱۲۶-۱۳۴۹)

- ادیب و شاعر مشهور عصر خود بود.

- دوران زندگی‌اش را در تحصیل و تزکیه‌ی نفس سپری کرد.

- اثر او: دیوان اشعار

ادیب پیشاوری

- داستان نویسنده معاصر (۱۲۸۶-۱۳۷۶)
- از نخستین تحصیل کرده‌های ایرانی در آلمان
- نوشته‌های او از ۱۳۳۲ تا ۱۳۵۷ در ایران اجازه انتشار نیافت
- چشمه‌هایش**
- چمدان
- میرزا
- سالاری‌ها
- ورق پاره‌های زندان
- آثار**
- داستان گیله‌مرد از مجموعه داستان **نامه‌ها** (کتاب «از رنجی که می‌بریم» از جلال آل احمد متأثر از این داستان است)
- داستان کوتاه
- گیله‌مرد**
- نویسنده در آن روح عدالت‌خواهی و مبارزه با استبداد اربابان و دولت خودکامه‌ی پهلوی را در چهره‌ی گیله‌مرد، دهقانی شورشی از گیلان به تصویر می‌کشد.
- این داستان بیانگر واقعیت‌هایی تلخ از اوضاع اجتماعی و سیاسی دوره‌ی خاصی است.
- بزرگ علوی**

- نویسنده معاصر (۱۳۰۲-۱۳۴۸ ش) از خانواده‌ای روحانی
- آثار شامل چهار دسته**
- ۱- سفرنامه‌ها (مثل **خسی در میقات**)
- ۲- داستان (مثل **مدیر مدرسه**)
- ۳- مقالات (مانند **غرب‌زدگی**)
- ۴- ترجمه‌ها (مانند **قمارباز**)
- جلال آل احمد**

تاریخ ادبیات

- نویسنده معاصر (تولد: شیراز ۱۳۰۰) همسر جلال آل احمد
- آتش خاموش** (نخستین مجموعه داستان او که در سال ۱۳۳۷ منتشر شد)
- سووشون** (مشهورترین اثر او) درون مایه‌ی آن ظلم ستیزی است.
- جزیره سرگردانی**
- آثار:**
- او در داستان «سووشون» ضمن بیان زندگی مشترک زری و یوسف (دو قهرمان اصلی کتاب) به شرح و توصیف زندگی اجتماعی مردم فارس در خلال جنگ جهانی دوم و تسلط انگلیسیان می‌پردازد.
- اسرار التوحید**
- اثر محمدبن منور از نوادگان شیخ ابوسعید ابی‌الخیر (قرن ششم)
- در احوال شیخ ابوسعید ابی‌الخیر

اصلی‌ترین مسائل در حوزه ادب پایداری

- دعوت به مبارزه
- ترسیم چهره‌ی بیدادگر
- ستایش آزادی و آزادی
- نمودن افق‌های روشن پیروزی
- انعکاس مظلومیت مردم
- بزرگداشت شهدای راه آزادی و...

ویژگی‌های ادبیات پایداری

- ادبیات پایداری چهره‌ی انسانی عامی دارد
- در هیچ قالب ملی یا چارچوب اجتماعی خاص نمی‌گنجد
- شعر و داستان مقاومت، مرزهای قومی را می‌شکافد
- مخاطب آن ژرفای وجدان عام بشری است

چهره‌های برجسته ادبیات مقاومت فلسطین

- **غسان کنفانی** (نویسنده‌ی ادب المقاومة فی الفلسطین محتله)
- **محمود درویش** (معروف به شاعر مقاومت فلسطین) زیرا جز برای فلسطین شعر نگفته است.
- **جبرا ابراهیم جبرا** (سرایندهٔ شعر در بیابان‌های تبعید)
- **اِثِل مانین**، بانوی انگلیسی (نویسنده‌ی راه بترسع) دربارهٔ فاجعه‌ی فلسطین

هریت بیچر استو

- قرن نوزدهم (۱۸۹۶-۱۸۱۱)
- از مشهورترین نویسندگان ادب پایداری سیاهان
- اثر او: **کلبهٔ عمو تم** (از نمونه‌های درخشان ادبیات پایداری و از هیجان‌انگیزترین وقایع در تاریخ جهانی داستان نویسی)
- داستان «کلبهٔ عمو تم» بیان‌کننده‌ی دنیای محنت‌آلود بردگان سیاه است.

پابلو نرودا

- از چهره‌های مهم ادب پایداری آمریکای لاتین (۱۹۷۳-۱۹۰۴)
- وجدان بیدار و فریاد خشم‌آلود مردم شیلی
- کتاب او: انگیزه‌ی نیکسون کشی و جشن انقلاب شیلی
- او در کنار «آلنده» رهبر انقلابی شیلی، بر ضد نظام زورگو و ستمگر حاکم قیام می‌کند.
- شعر «تو را می‌خوانم» از او را «فرامرز سلیمانی» و «احمد کریمی حکاک» ترجمه کرده‌اند.

جان اشتاین بک

- نویسندهٔ آمریکایی قرن بیستم
- **خوشه‌های خشم** (از رمان‌های مشهور ادب پایداری قرن بیستم و برندهٔ جایزهٔ پلیتزر)
- آثار او: **موش‌ها و آدم‌ها** (با موضوع پایداری و مقاومت)
- **مراتع بهشتی**
- در نوشته‌های خود، دقایق حالات زندگی محرومان و رنج دیدگان را شرح داده است؛ بی آن که گفتارش ملال‌آور باشد.

- نویسنده معاصر الجزایر
- **فرانتس فانون**
- آثار:
 - دوزخیان روی زمین
 - واپسین دم استعمار
 - انقلاب آفریقا
- سال پنجم الجزایر (با موضوع پایداری و مقاومت)

- نویسنده برزیلی
- **خوزوئه دو کاسترو**
- اثر او: آدم‌ها و خرچنگ‌ها (در ادب مقاومت و پایداری)

درس نهم: در بیابان‌های تبعید / از یک انسان

- سراینده شعر «در بیابان‌های تبعید»
- متولد ۱۹۲۶ میلادی در ناصره
- تحصیلات عالی را در کمبریج انگلستان و هاروارد آمریکا در رشته‌ی ادبیات انگلیسی گذراند.
- چند داستان کوتاه به عربی و انگلیسی از او چاپ شده است.
- **جبرا ابراهیم جبرا**

- متولد ۱۹۴۱ میلادی در یکی از دهکده‌های فلسطین اشغالی
- سروده‌های زیبای او محصول سال‌ها اسارت در زندان‌های صهیونیستی است.
- او را شاعر مقاومت نامیده‌اند؛ چرا که جز برای فلسطین شعر نگفته است.
- اثر او: برگ‌های زیتون
- **محمود درویش**

- شاعر ایرانی قرن پنجم و ششم (در سرودن رباعی معروف)
- فیلسوف، ریاضی‌دان، منجم و شاعر
- اشعاری به فارسی و عربی و کتاب‌هایی در ریاضی دارد.
- **حکیم ختیم نیشابوری**

درس دهم: دخترک بینوا

- شاعر رمانتیک قرن نوزدهم فرانسه (۱۸۰۲-۱۸۸۵)
- آزادی‌خواه طرفدار جدی اصلاحات اجتماعی به نفع طبقه محروم
- مدتی نماینده مجلس قانون‌گذاری در فرانسه بود
- به دلیل مخالفت با ناپلئون، بیست سال در تبعید به سر برد
- **ویکتور هوگو**

- **بینوایان** (ماجرای مردم تیره روزی که با دشواری‌های زندگی روبه رو بوده‌اند)
- **گوژپشت نتردم**
- **کارگران دریا**
- آثار او:

درس یازدهم: مائده‌های زمینی

- نویسنده بزرگ فرانسوی (۱۸۶۹-۱۹۵۱)
- شصت سال از عمر هشتاد و دو ساله‌اش را صرف نویسندگی کرد.
 - در آثار خویش مشکلات زندگی آدمی را با عشقی سرشار به واقعیت به تصویر کشید.
 - برندهٔ جایزهٔ نوبل ادبی شد.
 - اثر معروف او: **مائده‌های زمینی**: - زاده شور و اضطراب جوانی وی است.
 - جلال آل احمد و پرویز داریوش آن را ترجمه کرده‌اند

تحفه‌الاکخوان - اثر کمال‌الدین عبدالرزاق کاشانی
نویسندهٔ قرن دهم ه. ق

درس دوازدهم: در آرزوی تو باشم / دل می‌رود ز دستم

- استاد سخن و یکه‌تاز عرصه‌ی نثر مسجع و شعر عاشقانه است (قرن هفتم)
- ظرافت بیان، استواری سخن، شیوایی و رسایی، سادگی و لطف کلام و عظمت و اعتدال از ویژگی‌های شعر و نثر اوست.
 - غزل او شنیدنی، صمیمی و تأثیرگذار است و ساخت و بافتی روان و دل نواز دارد.
 - از نظر او مقصد عارفان و عاشقان حقیقی نه رسیدن به بهشت است و نه رهایی از دوزخ، بلکه آنان شیفته‌ی محبوب‌اند و بس
 - آثار او: **کلیات** (شامل بوستان، گلستان، مجالس پنجگانه، غزلیات و قصاید و...) که در کتاب ادبیات پیش و سوم اشاره شده است.

- شاعر قرن هشتم است.
- حافظهٔ ماست و شعر او سرشار از اندیشه‌های عمیق حکمی، عرفانی و احساس‌ها و عواطف ژرف انسانی است.
 - دیوان او به تصحیح محمد قزوینی از نسخه‌های معتبر به حساب می‌آید.
 - در غزل «دل می‌رود ز دستم» عشق و رندی، امیدواری و نشاط حیات، طنز و انتقاد، خوش‌باشی و اغتنام فرصت و پیام‌های اخلاقی موج می‌زند.
 - شعر او، آیینهٔ زندگی است.

درس سیزدهم: باغ عشق / بیدای پنهان

- نام کامل: مجدودبن آدم سنایی غزنوی (قرن ششم)
- تأثیرگذارترین شاعر در حوزه‌های مختلف شعری چون مثنوی، غزل، قصیده و قطعه است.
 - نخستین کسی است که افکار و اصطلاحات عرفانی را با مضامین عاشقانه در هم آمیخته است و مسائل و موضوعات اجتماعی را به طور گسترده در شعر خویش مطرح کرده است.
 - در قصاید خود از مضامینی چون زهد، حکمت، اخلاق و عرفان بهره گرفته است.

حدیقه الحقیقه

شاعر و نویسنده‌ی معروف قرن هفتم (۶۷۲-۶۰۴)

- دربردارنده‌ی سخنانی که او در مجلس خویش می‌فته و مریدان می‌نوشته‌اند

فیه ما فیه: - نثر آن ساده و روان و درون‌مایه‌ی آن مطالب عرفانی، دینی، اخلاقی و

اجتماعی است.

مجالس سبعة (ادبیات سال سوم)

مکاتیب (ادبیات سال سوم)

مثنوی (ادبیات سال سوم)

دیوان شمس (ادبیات سال سوم)

- آثار

مولانا جلال‌الدین بلخی

درس چهاردهم: تربیت انسانی و سنت ملی ما

- ولادت (۱۲۹۸، اراک، درگذشت ۱۳۶۴ لندن)

- در رشته‌های فلسفه، علوم تربیتی، ادبیات فارسی، زبان خارجه، حقوق و روان‌شناسی تخصص داشت.

- اثر او: آزادی و تربیت (در مورد فرهنگ و اجتماع)

دکتر محمود صناعی

- نام کامل: افضل‌الدین بدیل خاقانی ملقب به حستان العجم

- شاعر مشهور قرن ششم

- در قصیده‌سرایی صاحب سبک است.

- قوت اندیشه و مهارت او در ترکیب الفاظ و ابتکار مضامین کم نظیر است.

- در سرودن حبسیه نیز شهرت دارد.

خاقانی

درس پانزدهم: جلوه‌های هنر در اصفهان

- متولد ۱۳۰۴ شمسی در ندوشن نزدیک یزد

- در دوران جوانی به عنوان شاعر شناخته شد اما به تدریج شعر

را رها کرد و به نقد و تحقیق و ترجمه پرداخت.

- نثر او زیبا، خوش‌آهنگ و دل‌نشین است.

دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن

جام جهان بین

آواها و ایماها

صفیر سیمرغ (در آن به توصیف سفرهای خود به چند

چند کشور اروپایی و بعضی شهرهای ایران، از جمله

اصفهان پرداخته است)

- آثار:

روزها

کشور شوراها

کارنامه سفر چین

- عبدالحسین وجدانی
- نویسنده معاصر
 - اثر او: مجموعه داستان **عمو غلام** (داستان خسرو از این کتاب انتخاب شده که ابتدا در مجله‌ی یغما سال ۲۱ شماره ۷ انتشار یافته بود)
 - در داستان خسرو، یکی از مشکلات فرهنگی - اجتماعی عصر ما و آثار مخرب و زیان بار آن را در قالب داستان بیان می کند.

- جلال رفیع
- نویسنده و روزنامه‌نگار با ذوق روزگار ماست.
 - آثار او:
 - فرهنگ مهاجم، فرهنگ موگد
 - در بهشت شداد
 - او در متن «مایع حرف شویی» با زبانی طنز آمیز به یکی از مسائل فرهنگی جامعه، یعنی پرگویی می پردازد و آن را یکی از آفات اجتماعی معرفی می کند.

- طنز
- طنز هم در نثر و هم در شعر به کار می رود.
 - در طنز، هدف: هشدار دادن، اصلاح نابه سامانی ها و ناهنجاری های اجتماعی است.
 - طنز با نوعی درشت نمایی آمیخته با خنده همراه است.
 - وظیفه‌ی طنزنویس، از بین بردن ریشه‌ی بیماری‌هایی چون دورویی، غرور؛ حرص و دروغ است
 - طنز پردازان معروف:
 - گذشته: عبید زاکانی، فخرالدین علی صفی
 - معاصر: دهخدا، نسیم شمال، جمال زاده، ابوالقاسم حالت، کیومرث صابری

- عبید زاکانی
- شاعر و نویسنده قرن هشتم
 - آثار:
 - رساله دلگشا
 - اخلاق الاشراف
 - موش و گربه

- علی اکبر دهخدا
- دانشمند، لغوی و نویسنده‌ی معروف قرن چهاردهم هجری قمری (۱۳۳۴ - ۱۲۵۷)
 - برخی از آثار او:
 - ترجمه عظمت و انحطاط رومیان
 - ترجمه روح القوانین
 - تصحیح دیوان منوچهری
 - تصحیح دیوان حافظ
 - امثال و حکم
 - لغت نامه

- سید اشرف الدین گیلانی
- شاعر و طنز پرداز عصر مشروطه
 - آثار:
 - دیوان اشعار
 - روزنامه نسیم شمال

کیومرث صابری] - نویسنده و طنز پرداز معاصر
 - ناشر اولین هفته نامه طنز پس از پیروزی انقلاب اسلامی با نام «گل آقا»

درس هفدهم: داروگ / باغ من / انتظار

تاریخ ادبیات

- در شعر و نثر این دوره، واقعیات زندگی و مسائل سیاسی و اجتماعی باز گفته می شود.
- طنز و نقد سیاسی و اجتماعی با استقبال مردم روبرو می گردد.
- داستان نویسی و نمایش نامه نویسی رونق می یابد.
- در این عصر و پس از آن، کسانی چون: **ابوالقاسم لاهوتی، تقی رفعت، شمس کسمایی و جعفر خامنه‌ای** جریان نوآوری را به ویژه در عرصه شعر پی می گیرند.
- پس از تلاش‌های افراد ذکر شده در بالا، «افسانه» نیما یوشیج در سال ۱۳۰۱ به چاپ می‌رسد که این منظومه را **سر آغاز «شعر نو»** دانسته‌اند.

ادبیات عصر مشروطه

- نگاه تازه به طبیعت و جهان
- از جهت محتوا و درون مایه
- جهت گیری اجتماعی و استفاده از نمادها در طرح مسائل اجتماعی
- انعکاس فضاهای طبیعی و رنگ محلی در شعر

ویژگی های شعر نو نیمایی

- از جهت شکل و قالب
- کوتاه و بلند شدن مصراعها
- جابه جایی قافیه‌ها

- ۱- شعر آزاد یا نیمایی
- وزن دارد
- جای قافیه در آن مشخص نیست.
- بعضی از سروده‌های **اخوان ثالث، سهراب سپهری و قیصر امین پور** از این گونه‌اند

شاخه‌های شعر معاصر پس از نیما یوشیج

- ۲- شعر سپید
- آهنگ دارد
- وزن عروضی ندارد
- جای قافیه‌ها در آن مشخص نیست
- برخی از اشعار **علی موسوی گرما رودی** از این شاخه‌اند.

- ۳- موج نو
- آهنگ ندارد
- قافیه ندارد
- وزن عروضی ندارد
- فرق آن با نثر در تخیل شعری است
- به دشواری و پیچیدگی مشهور است

- برخی از اشعار احمد رضا احمدی از این شاخه است.

شمس کسمایی (۱۳۴۰ - ۱۲۶۱) در یزد زاده شد.

از پیشگامان تجدد در شعر فارسی به شمار می‌رود.

- در تبریز به دنیا آمد و در استامبول به تحصیل پرداخت.

- به زبان های ترکی، فرانسه و فارسی تسلط داشت.

- از پیشگامان تحول و نوآوری در شعر فارسی است.

تقی رفعت

- (۱۳۳۶ - ۱۳۶۴ ش) در کرمانشاه به دنیا آمد و در مسکو در گذشت.

- از پیشگامان تحول و نوآوری در شعر فارسی است.

- دیوان او مجموعه‌ای از قطعه، غزل و مقدراری تصنیف و ترانه است که مجموعاً با زبانی

ساده و روان سروده شده است.

ابوالقاسم لاهوتی

- متولد (۱۲۶۶ تبریز)

- از پیشگامان تحول و نوآوری در شعر فارسی است.

- از طریق زبان‌های فرانسه و ترکی با اشکال جدید شعر آشنایی یافت.

- اشعار او که متأثر از نوپردازان ترکیه بود، در جراید به چاپ می‌رسید

جعفر خامنه‌ای

- در مطالعه شعر نیما، دید او به جهان و طبیعت جلب توجه می‌کند.

- نگاه او به دریا، درختان، گیاهان و... یادآور نگاهی است که غربیان به این پدیده‌ها دارند.

- دید اجتماعی نیما که در سروده‌های نمادین و انتقادی او تجلی می‌یابد، در ادب نوین فارسی جایگاه ویژه دارد.

- کلمات داروگ، کشتگاه، ابر و... نمادهایی هستند که شاعر به مدد آنها روزگار خویش را برای ما ترسیم می‌کند.

- در شعر داروگ شاعر عصر سیاه حکومت استبداد را در جامعه خویش تصویر می‌کند.

نیما یوشیج

- شاعر معاصر (م، امید) در سال ۱۳۰۷ در مشهد به دنیا آمد و در شهریور ۱۳۶۹ درگذشت.

- آثار: ارغنون، زمستان، آخر شاهنامه، از این اوستا، در حیاط کوچک پاییز در زندان

- شعر او شعری اجتماعی است و حوادث زندگی مردم ایران را در خود منعکس می‌کند.

- لحن حماسی او آمیخته با صلابت و سنگینی شعر خراسانی و سرشار از ترکیب‌های تازه است.

مهدی اخوان ثالث

- شاعر معاصر در سال ۱۳۱۵ سیرجان به دنیا آمد.

- آثار: رهگذر مهتاب، طنین، سدّ بازوان، سفر پنجم، بیعت با بیداری و دیدار صبح

- از شاخص‌ترین شاعران مذهبی قبل از انقلاب است.

- با برخورداری از بینش توحیدی، سیاسی و اجتماعی و زبانی ساده و روان آثار عمیق و ماندگار آفریده است.

طاهره صفارزاده

درس هجدهم: سفر به خیر / در سایه سار نخل ولایت

- شاعر، نویسنده و پژوهشگر معاصر در سال ۱۳۱۸ در کدکن نیشابور به دنیا آمد.
<p>شبخوانی
از زبان برگ
در کوچه باغ‌های نیشابور (شعر سفر به خیر از این مجموعه است)
از بودن و سرودن
مثل درخت در شب باران
بوی جوی مولیان</p>	} - آثار شعری او	دکتر محمدرضا
شفیعی کدکنی
<p>صور خیال در شعر فارسی
موسیقی شعر
تصحیح و توضیح اسرارالتوحید
تازیانه‌های سلوک
شاعر آینه‌ها</p>	} - آثار پژوهشی	

- ولادت (۱۳۲۰ ش) از پیش‌تازان شعر مذهبی قبل از انقلاب است.
<p>سرود رگبار
عبور
در سایه سار نخل ولایت
چمن لاله
خط خون
تا ناکجا
دستچین</p> | } - آثار شعری او | سید علی
موسوی
گرمارودی |
|--|------------------|------------------------------|
- برخی از اشعار او از جمله در «سایه سار نخل ولایت» در قالب سپید است و زبانی روان، شکوهمند و استوار دارد.

درس نوزدهم: حدیث جوانی / در کوچه سار شب

- از غزل‌سرایان معاصر (۱۳۴۷ - ۱۲۸۸ ش)
- بیشتر به پیروی از سعدی غزل گفته و شیوایی و روانی سخن سعدی در سروده‌های او محسوس است. مجموعه اشعار وی به نام «سایه عمر» در زمان حیاتش به چاپ رسیده است.
- محمد حسن رهی معیری

- (هـ. الف . سایه) شاعر معاصر در سال ۱۳۰۶ در رشت متولد شد.
- از سال ۱۳۳۲ به شعر اجتماعی روی آورد.
<p>نخستین نغمه‌ها
سراب
سیاه مشق
شبگیر</p>	} - آثار او	هوشنگ ابتهاج

درس بیستم: سفرنامه ابن بطوطه / به سوی اصفهان

- قرن هشتم هجری (۷۹۹ - ۷۰۳ ع. ق) عالم و جهان گرد مشهور مراکشی
- در بیست و دو سالگی به قصد زیارت خانه خدا از طنجه - شهری بندری در مراکش - خارج شد.
- سفرهای او سرزمین‌های بسیاری در شرق و غرب جهان و حتی چین، به مدت سی سال به طول انجامید.
- او در سال ۷۵۴ به مراکش بازگشت و سلطان مراکش از او تجلیل کرد.
- به دستور سلطان مراکش، ابن جزی - دبیر دربار - داستان‌ها و شرح سفر ابن بطوطه را ثبت و ضبط کرد.
- سفرنامه‌ی ابن بطوطه با عنوان «**رحلة ابن بطوطه**» یا «**تحفة النظار و غرایب الامصار**» پدید آمد.
- دقت نظر، واقع بینی و توصیف‌های ابن بطوطه، سفرنامه‌ی او را در زمره‌ی یکی از بهترین و جالب توجه‌ترین سفرنامه‌ها در آورده است.
- دکتر **محمد علی موحد** سفرنامه او را به فارسی ترجمه کرده است.

ابن بطوطه

- جهان گرد مشهور فرانسوی (۱۹۲۳ - ۱۸۵۰ م) است
- سفرنامه‌ی او «**به سوی اصفهان**» نام دارد (در این اثر دیده‌های خود را از خلیج فارس تا دریای خزر به تصویر کشیده است)
- بدرالدین کتابی، این اثر را به فارسی ترجمه کرده است.

پیرلوتی

درس بیست و یکم: خاطرات اعتمادالسلطنه / آن روزها

- معروف و ملقب به اعتمادالسلطنه (فوت ۱۳۱۳)
- از مقربان دربار ناصرالدین شاه و وزیر انطباعات او بود.
- چون به اندرونی شاه راه داشت، نکات قابل توجهی از زندگی خصوصی و مسائل پشت پرده دربار را به نگارش در آورده است.

محمد حسن خان صنیع الدوله

مرآة البلدان
مطلع الشمس
خیرات الحسنان
المآثر و الآثار
منتظم ناصری

- آثار او

روزنامه خاطرات اعتمادالسلطنه (تصحیح ایرج افشار)

- نویسنده قرن نوزده (۱۸۸۱ - ۱۷۹۵)
- اثر او: **تاریخ فردریک کبیر**

توماس کارلایل

- ادیب و پژوهشگر معاصر مصری (۱۹۷۳ - ۱۸۸۹)
- در سه سالگی نابینا شد اما با استعداد و پشتکاری فوق‌العاده توانست به مدارج عالی تحصیلی و مسئولیت‌های اجتماعی دست یابد.
- اثر او کتاب «**الایام**» تصویر زندگی پر از شیب و فراز و محرومیت‌ها و مشکلات، تقلیدهای کورکورانه و اندیشه‌های ناروای جامعه نویسنده است. (از بهترین نمونه‌های نامه‌نویسی معاصر)
- **حسین خدیو جم** کتاب الایام را با نام «**آن روزها**» به زبان فارسی ترجمه کرده است.

دکتر طه حسین

- احمد ابن عبدالله (فوت ۴۴۹)
 - شاعر لغوی معروف عرب (اهل سوریه) که سبب آبله نابینا شد.
 - آثار او } شرح اشعار دیوان متنّبی
 - شرح دیوان بحتری
- ابوالعلائی مَعْرَى

درس بیست و دوم: شخصی به .../طرحی از یک زندگی

- قصیده سرای توانا (۵۱۵-۴۱۴ ق) قرن پنجم و اوایل قرن ششم
 - بیشتر عمر خود را در سرزمین هند به سر برد
 - ابتدا در دستگاه غزنویان عزت و مقامی یافت اما بابدگویی بدخواهان هجده سال در زندان به سر برد.
 - در سال های اسارت، قصاید بسیاری در شرح احوال خویش در زندان سرود که به حبسیه (حبسیّات) معروف است.
- مسعود سعد سلمان
- دهک } نام زندان های او:
- سو
- نای
- مرنج

- همسر دکتر علی شریعتی
 - اثر او: طرحی از یک زندگی (در شرح زندگی و افکار همسر خویش، دکتر علی شریعتی)
- پوران شریعت رضوی

- متفکر و نویسنده معاصر (۱۳۵۶-۱۳۱۲)
 - کویر (کتاب ادبیات ۲)
 - فاطمه، فاطمه است
 - آثار } هبوط
 - آری چنین بود برادر
 - حج
- دکتر علی شریعتی

- به اشعاری گفته می شود که در زندان سروده می شود.
 - چنین شعرهایی معمولاً دربردارنده اعتراض شاعر به مخالفان و بدگویان تلاش برای اثبات بی گناهی خویش است و شکوه و شکایت از وضع بد خود در زندان و بیان علت به زندان افتادن، در این نوع شعرها دیده می شود.
 - یکی از موضوعات ادبیات غنایی است.
- حبسیّه

مسعود سعد سلمان
خاقانی
ملک الشعرا بهار
فرخی یزدی

- شاعرانی که دارای حبسیه هستند:

- (فوت ۱۳۱۸ ه. ش)
 - از شعرا و آزادی خواهان مشهور دوره مشروطه
- محمد ابراهیم فرّخی یزدی

- زبان و ادبیات فارسی، قرن‌ها در سرزمین‌های دور مانند هند، چین، بین‌النهرین و سواحل مدیترانه گسترش و رواج داشت.
- تحولات دو قرن اخیر به ویژه نفوذ استعمار انگلیس باعث شد تفاوت‌های فراوان در ساختار و واژگان و تلفظ و گونه‌های زبان فارسی در مناطقی مانند پاکستان، تاجیکستان، هند و افغانستان ایجاد گردد.
- در عصر حاضر فقط دو جریان ادبی فارسی در خارج از ایران باقی مانده است:
 - هاری (فارسی رایج در افغانستان)
 - تاجیکی (فارسی رایج در ماوراءالنهر)
- زبان فارسی، از دوره غزنوی از حدود صد و پنجاه سال پیش زبان اداری و درباری هند و پاکستان بود.
- شاعران و نویسندگان بزرگ هند و پاکستان از دوره غزنوی تا عصر حاضر:
 - بزرگتری شاعر پارسی‌گوی هند در قرن هفتم
 - امیر خسرو دهلوی - به تقلید از نظامی، پنج مثنوی سروده است.
 - از سنایی، خاقانی و سعدی نیز پیروی کرده است.
 - فیضی دکنی (از بزرگان شعر سبک هندی ۱۰۰۴-۹۵۴)
 - زیب النساء (متخلص به مخفی از عرفی شیرازی شاعر قرن دهم ایران تقلید می‌کرد).
 - شعر او از بهترین نمونه‌های سبک هندی به شمار می‌رود.
 - بیدل دهلوی - در آثار او افکار عرفانی با مضامین پیچیده و استعارات و کنایات در هم آمیخته است.
 - آخرین شاعر بزرگ فارسی‌گوی شبه قاره هند و از متفکران پیشرو و مؤسسان کشور پاکستان

- صدرالدین عینی
- عبید رجب
- بازار صابر
- جلال اکرامی
- شاعران بزرگ تاجیکستان در عصر حاضر
- اسکندر ختلانی (متولد ۱۹۵۴ در کولاب تاجیکستان دارای احساس لطیف و شور حماسی در شعر)
- صفیه گلرخسار
- محمد علی عجمی
- خلیل‌الله خلیلی
- فدایی هروی
- سعادت ملوک تاش
- شاعران افغانستان:
 - در گذشته:
 - محمد کاظم کاظمی (اثر او: مجموعه شعر پیاده آمده بودم)
 - ابوطالب مظفری
 - فضل‌الله قدسی
 - در زمان حال و مقیم ایران:

محمد کاظم کاظمی - شاعر معاصر افغانی مقیم ایران (تولد ۱۳۴۶) اثر شعری او: پیاده آمده بودم

- عطار نیشابوری
- قرن ششم و اوایل قرن هفتم
 - آثار:
 - تذکره الاولیاء (به نثر)
 - منطق الطیر یا مقامات الطیور
 - الهی نامه
 - مختار نامه
 - مصیبت نامه

اعلام باقی مانده

- ابوریحان بیرونی
- قرن چهارم و اوایل قرن پنجم
 - آثار:
 - تحقیق ماللهند (شرح تحقیقات سفر او به هندوستان به همراه سلطان محمود غزنوی)
 - قانون مسعودی
 - آثار الباقیه عن القرون الخالیه
 - التفهیم لاوائل صناعه النجم
- کتاب تاریخ و صاف
- اثر و صاف الحضرة
 - کتاب او به سبک مصنوع و متکلف به شرح بخشی از حمله مغول پرداخته است.

- جارالله زمخشری
- وفات (۵۳۸ ق) استاد تفسیر و حدیث و لغت و علوم بلاغی
 - اثر معروف: الکشاف فی تفسیر قرآن

- ابونصر فراهانی
- در لغت عرب و حدیث مهارت داشت
 - اثر او: نصاب الصبیان

- محمد علی فروغی
- ملقب به ذکاء الملک (۱۳۲۱-۱۲۵۷)
 - آثار:
 - سیر حکمت در اروپا
 - آیین سخنوری
 - تصحیح کلیات سعدی
 - تصحیح دیوان حافظ

شهید بلخی ← شاعر، متکلم، و حکیم قرن چهارم هجری

قآنی ← حبیب شیرازی معروف به قآنی شاعر ایرانی قرن سیزدهم هجری

- قائم مقام فراهانی
- وزیر عباس میرزا و محمد شاه قاجار
 - در نظم و نثر فارسی استاد بود و ثنایی تخلص می کرد.

کاظمی - اصغری